

Šta si radio u ratu tata, vol. 2

SRDA PAVLOVIĆ

30.05.2009.

Kada se ovaj komentar pojavi na stranicama *Peščanika*, prva skupština novoformirane Regionalne Komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava (REKOM) će već okončati svoje zasjedanje u nekada pitokreskom ljetovalištu Bečići. Ovo zasjedanje će slijediti dvodnevni regionalni forum o tranzicijskoj pravdi na prostoru bivše Jugoslavije. Očekivanja su velika i nevladin sektor u Crnoj Gori se zaista potrudio da animira mnoge učesnike sa prostora bivše SFRJ.

Organizatori iz Crne Gore su, takođe, pristali da u radu skupštine i REKOM-a aktivno učestvuju visokopozicionirani predstavnici vlasti iz Podgorice, pa je skup otvorio predsjednik crnogorske skupštine. Ovo očigledno patronstvo vlasti nad organizacijom koja pledira da bude objektivna i nezavisna od državnih organa i političkih partija nameće mnoštvo pitanja i potrebu da se, po ko zna koji put, ponovi osnovna premisa procesa suočavanja s prošlošću i pomirenja.

Besmisleno je govoriti o pomirenju i suočavanju s prošlošću prije nego što se ispuni osnovni uslov da bi takvi procesi uopšte započeli. Taj uslov je promjena vlasti. Brojni primjeri širom svijeta pokazuju da bez promjene vlasti nema šanse da se otvore arhive, sačuvaju i sakupe dokumenta prošlim dešavanjima, i da se zakonski procesuiraju oni koji su odgovorni za počinjene zločine. Regionalne inicijative, kakva je ova o formiranju REKOM-a, po pravilu pate od pomenutog neispunjenog uslova, pa je njihova funkcionalnost ozbiljno dovođena u pitanje.

Učesnici na ovom projektu iz Crne Gore su u posebno problematičnoj situaciji. Uz male personalne korekcije, vladajuća struktura u Crnoj Gori se nije promijenila od 1989. godine. Skupštinsko zasjedanje REKOM-a je otvorio gospodin Ranko Krivokapić. On je visoki zvaničnik države čije institucije još uvijek tvrde da Crna Gora nije bila u ratu i da je, u najgorem slučaju, bila "tangentalno" uništena u raspad SFRJ. Valja, međutim, podsjetiti da se radi o skupštini čiji je generalni sekretar naredio uništavanje kompletne skupštinske arhive koja pokriva period od 1990. do 1995. godine. Ovo naređenje je izdato za vrijeme jednog od ranijih mandata pomenutog predsjednika skupštine.

I pored toga, nevladine organizacije su pristale na učešće predstavnika vlasti u radu REKOM-a, se postavlja logično pitanje motiva za ovakvu odluku NVO sektora. Postoji velika opasnost da ih ovakav pristup pretvori u uslužnu djelatnost na banketu vlasti i da se preko ovog regionalnog centra kreira još jedna u nizu iluzija o tome da se na prostoru bivše SFRJ zaista želi saznati istina o prošlosti.

Na lokalnom nivou, ovim aktivnostima se, u stvari, daje legitimitet pojedincima i strukturama koje možda snose odgovornost za ratna dešavanja. Budući da te iste strukture nadgledaju čitav posao malo je vjerovatno da će javnost ikada saznati bilo šta o njihovoj istinskoj odgovornosti. Pritom su još značajnijem obimu razvodnjavanja pitanje pomirenja, a vladajućim strukturama se daje još jedan šlagvort za njihovu omiljenu šansonu o tome da je, i u ovoj oblasti, Crna Gora lider u regionu.

Nadalje, stavljati znak jednakosti između kršenja ljudskih prava i ratnih zločina je neodrživo. Ovo

miješanje, doduše, može biti strateška odluka kojom se pokušava zamagliti problem suočavanja prošlošću u Crnoj Gori i utvrđivanja političke, komandne, i krivične odgovornosti za zločine.

Dvodnevna konferencija u hotelu *Splendid* može da rezultira apsurdnom situacijom da se u jednoj sobi nađu oni koji su bez sumnje bili žrtve zločina i oni koji možda nose određenu odgovornost ta dešavanja. Regionalni okvir skupa i stečeni refleks samocenzure nevladnog sektora, kao i sveprisutno budno oko nadzornika iz crnogorske vlasti, osiguravaju da se pitanje konkretne odgovornosti ne pokrene.

Prisustvo bivših žrtava i vokalizacija njihovih iskustava mogu, u ovom scenariju, poslužiti kao autovizuelni podsticaji organizatorima za još jednu seriju ispraznih slogana o tome kako se ružna prošlost ne smije ponoviti. Konačan rezultat može biti još jedna konstatacija da je učinjen dobar početni korak, te da se mora nastaviti s ovim važnim poslom. Naredni skup regionalnih predstavnika bi mogao biti zakazan u Potočarima, Ahmićima, ili u željezničkoj stanici Štrpci, a možda i u motelu Vinograd. U međuvremenu, još se čeka da se utvrdi sudbina oteatih iz tog nesretnog voza, i da se sazna kako su skončale izbjeglice koje su deportovane iz Crne Gore.

Autor je profesor istorije na Univerzitetu Alberta (Kanada) i vođa istraživačkog projekta *Zapamti, oprosti: mogućnosti pomirenja u bivšoj Jugoslaviji*

Peščanik.net, 30.05.2009.

ZATVORI PROZOR